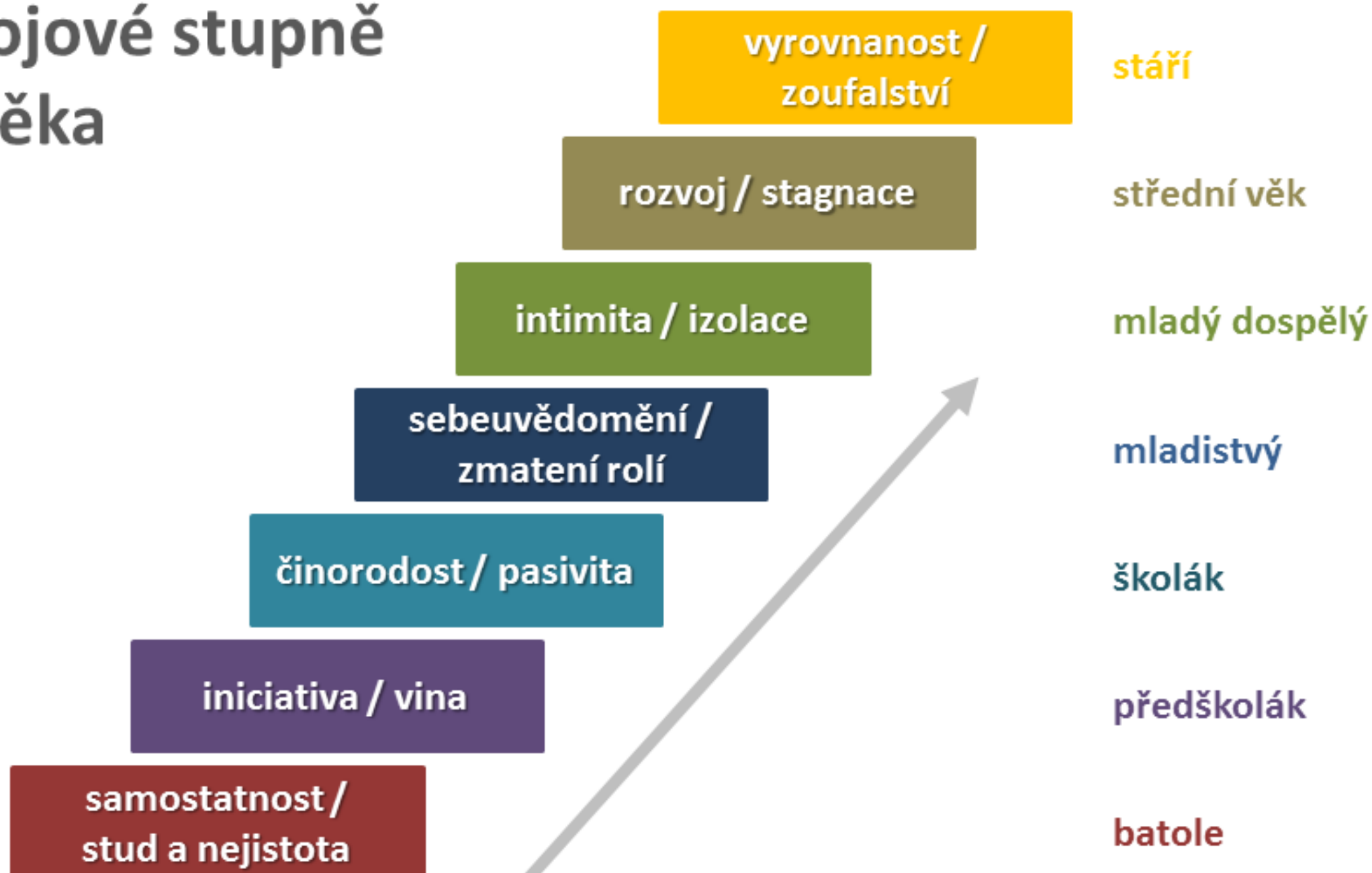

Kritická a senzitivní období Vývojové úkoly a krize (dle E.Eriksona)

Co je dobré vědět a jak to jako učitel*ka využít?

Vývojové stupně člověka

1. stádium (od narození do 1 roku)

- důvěra X nedůvěra
- hlavním úkolem je získávání důvěry v život a svět – poklad pro tzv. exploraci
- „Nezdá se, že by celkové kvantum důvěry záviselo na množství potravy, či na projevech lásky, nýbrž na kvalitě mateřského vztahu.“ (Erikson)
- Pečující osoba (rodič, matka) by si měla věřit a být psychicky v pohodě - koncept good enough parenting (dostatečně dobrý rodič – D. Winnicott - přístup k rodičovství, který zahrnuje citlivost, vnímavost a přizpůsobivost potřebám a vývojovým schopnostem dětí – neexistuje dokonalý rodič
- dítě se učí přimět někoho, aby mu dal, co potřebuje – Jak to dělá ? Jak to souvisí s jeho vývojem dál až do dospělosti?
- **+ důvěřuji, že dostávám, co potřebuji, a proto vracím a dávám druhým ve stejné míře**
 - **nevěřím druhým lidem, snažím se z nich přímo nebo oklikou (manipulací) „dostat“ co potřebuji**

2. stádium (1. – 3. rok)

- autonomie X stud a nejistota
- hlavním úkolem je získat sebedůvěru, získat víru o správnosti rozhodování
- Podpora a infoamce pro dítě, kdy se rozhodlo správně a kdy ne – laskavé hranice x bez hranic x příliš omezování
- naučit se od rodičů rozpoznávat, kdy je jeho pocit „já chci“ správný a kdy ne – základy seberegulace – málo x moc
- dodržování pravidel a řádu – předvídatelnost (situací, lidí okolo, možnost reakce na situace), osobní hranice
- okolí by mělo podpořit dítě - Jak se dítě hranice naučí?
-

+ vím, kdy zabrat a vydržet – a kdy nechat věci volně plynout (vzdát se kontroly)

– mám tendenci k přílišné (nutkavé) kontrole (sebe, druhých) – anebo mi naopak chybí schopnost dotahovat věci do konce (chybí mi vůle a samostatnost)

3. stádium (3 – 6 let) – předškolní věk

- iniciativa X vina
- hlavním cílem je osvojit si zodpovědnost za svoje činy – přirozené a logické důsledky (A. Adler, R. Dreikurs) – zvnitřnění (srov. L. Kohlberg - konvenční úroveň morálky x postkonvenční úroveň morálky)
- dítě lépe zapomíná na nezdary - častější plánování, podnikání a „útočení“ na určitý problém
- naučit se cítit vinu/stud, která je potřebná pro společenské soužití – počátek svědomí, sociální kontrola – první potíže a signály
- **+ v životě za něčím jdu, nevyhýbám se hravému experimentování a objevování terénu, nebojím se rizika, dovedu spolupracovat s ostatními; udělat chybu je o.k.**

- trpím už dopředu pocity, že nic nedokážu, raději neudělám nic, abych nic nepokazil a vyhnul se pocitům viny a zahanbení, bojím se dělat chyby, zůstávám v koutě, spoléhám na známé a prověřené

4. stádium (6 – 12 let)

- výkonnost X méněcennost
- píle a kompetence
- naučit se správně a účelně využívat předměty hmotného světa – ideální pro učení, na 1.stupni ZŠ se odehrají základy dalšího celoživotního učení
- srovnávání a hodnocení v širším kolektivu – reference, vnímání jinakosti
- zkoušení role dospělého/rodiče - rozhodování za ostatní, pečování o sourozence
- rozvíjí výkonnost, stává se aktérem a tvůrcem situací
- učí se radosti z dokončené práce, pracovitosti a soustředěnosti – dlouhodobé usilování
- **+ jsem šikovný, něco umím, něco mi jde a baví mě to, rád věci dělám a dokončuji, jsem na to hrdý; vím, že jsem něčím výjimečný**
- připadám si neschopný a neužitečný, nejsem ničím zajímavý ani výjmečný, trpím pocity méněcennosti; neumím přijít na to, v čem jsem vlastně dobrý, a proto si nemohu vážit sám sebe

5. stádium (12 – 19 let) – dospívání, puberta

- identita X zmatení rolí
- difúzní identita – jedinec neví, kdo nebo čím je – experimentování a zkoumání – bezpečné mantinely – nejvíce podpory – možný konflikt s pojetím zdravé normy
- Hledání sebe sama, vývoj ega
- Nebezpečí – zmatení rolí – v aktuálním kontextu riziko nedostatečné pevnosti generace rodičů- kamarád x rodič
- **+ cítím se sám sebou, přijímám se takový jaký jsem, dovedu s druhými sdílet sebe sama, znám své místo ve světě a ve vztahu ke své budoucnosti, mám životní perspektivu (vizi)**

- uvnitř se necítím spojený se svým skutečným „já“, mám strach sdílet své pocity a pochybnosti, používám masky a hry, abych se druhým zalíbil (aby mě přijali) anebo se vůči nim vymezil (abych dal najevo, jak jsem výjimečný), neustále se s někým srovnávám; mám zmatky v partnerských vztazích, protože se skrze ně snažím marně nalézt sám sebe

6. stádium (19 – 25 let) – mladá dospělost, vynořující se dospělost

- intimita X osamělost
 - dosažení schopnosti spojit se v důvěrném citovém vztahu s druhým člověkem, s nímž sdílíme všechny podstatné stránky života
 - byl-li dosavadní vývoj málo úspěšný, člověk nemá odvahu podstoupit riziko utrpení, kterým hrozí případné selhání pokusu navázat důvěrný vztah (neunes riziko rozpadu vztahu) - směřuje k uhýbání před ním a ke společenské izolaci
 - **+ nebojím se otevřít v hloubce druhému člověku a jsem ochoten učinit se zranitelným, přijímám nejistotu a riziko lásky, jsem ve vztazích schopen ve vyvážené míře dávat i přijímat (podporu, sexualitu, emoce, důvěru)**
- vyhýbám se intimním vztahům, uzavírám se, připadám si prázdný a odcizený, jakoby nezapadal mezi ostatní lidi; pokud jsem s někým ve vztahu, bedlivě si střežím své hranice a chráním svou intimní zónu, nedůvěřuji lidem, své emoce si raději nechávám pro sebe, neumím se sladit s životním rytmem partnera**